

Türkiye'nin Toplumsal Yapısı

Türkiye'de Eğitim Kurumu ve Sorunları

Ünite 4

Ayça MUTLUCAN



GİRİŞ

- **Demokratik bir toplumda**, vatandaşların en rahat şekilde ulaşmasına imkân tanınması gereken kamusal hizmetlerinin başında *eğitim* gelmektedir.
- **Eğitimin** kamu tarafından finanse edilmesi ve topluma eşit olarak sunulması, *kamu kaynaklarıyla* mümkün olur.
- **Bir ülkede** yaşayan insanların refahı, asgari düzeyde eğitim ve sağlık standardına(ölçütüne) bağlıdır.
- **Toplumdaki** eğitim düzeyinin artması üretim ve yönetimde etkinliği artıracak, bu da iktisadi gelişme ve reel millî gelir üzerinde etkili olacaktır.
- **Diğer yandan**, eğitim kurumlarınca bilginin üretilmesi, araştırma-geliştirme faaliyetleri, teknoloji üretimi, daha çok “*tam kamusal mal*” niteliği taşırlar.

EĞİTİMDE KURAMSAL TARTIŞMALARA KISA BİR BAKIŞ

- **İşlevselci yaklaşıma göre**, eğitim kurumunun işlevi, toplumsal sürekliliğin sağlanması için gerekli norm ve değerlerin aktarılmasıdır.
 - **Durkheim**’ın “*Eğitim ve Toplum Bilim*” kitabında, eğitimin temel öncülünü bireysel yetenek ve potansiyelin toplumun gereksinimleri doğrultusunda geliştirilmesi olarak açıklamaktadır.
 - **İşlevselci yaklaşıma göre**, çağdaş toplumlarda belirli statü ve konumlara ilerlemede bireysel yetenek ve çaba toplumsal kökenden daha önemli olduğu için, eğitim, uzmanlaşmayı sağlayarak ve bireyleri yeteneklerine göre sınıflandırarak “*iyi*”eğitilmiş olanların “*daha iyi*” mesleki konumları elde etmelerine olanak tanıyacaktı.
 - **Buna göre**, okullar kişinin statüsünü aile kökeninden ziyade çabayla yeteneğin belirlediği bir fırsat eşitliği toplumunun yaratılmasına yardımcı olmaktadır.
 - **İşlevselci kurama göre EĞİTİM**, mevcut toplum değerlerinin korunması ve sürdürülmesini sağlayan bir toplumsal kurum
- **Çatışmacı yaklaşım** genel anlamda *Marx*’ın ve *Weber*’in görüşlerine dayanmaktadır.
 - **Çatışmacı yaklaşıma göre**, toplumsal gruplar(öbekler) eğitimi kendi egemenlikleri altına almak için mücadele ederler.
 - **Bu mücadelede** taraflar eşit olmadığı için “*fırsat eşitliği*” adı altında eşitlik görünümü yaratılarak mevcut toplumsal düzenin meşrulaştırılması ve yeniden üretimi sağlar.
 - **Çatışmacı gelenek içerisinde** bulunan görüşler genel anlamda “*yeniden üretim*” kavramına dayanmaktadır.
 - **Buna göre eğitimin temel amacı** mesleğe yönelik bilişsel becerilerin öğretilmesi değil, uygun değerlerin benimsetilmesi yoluyla mevcut düzenin desteklenmesidir.
 - **Örneğin**, üretimin vazgeçilmez koşulunun yeniden üretim olduğuna dikkat çeken **Althusser**, üretim ilişkilerinin yeniden üretimini büyük ölçüde “*Devletin İdeolojik Aygıtları’nın*” sağladığını belirtir.
 - **Kapitalist sistemlerde devletin** temel ideolojik aygıtlarından birinin eğitim olduğunu belirten **Althusser**, çocuğun “*etkiye en açık*” olduğu çağda, eğitim yoluyla, sınıflı toplumlarda yerine getirmesi gereken toplumsal role uygun ideolojiyle donatıldığını, toplumsal sınıflarına uygun işler için eğitildiklerini vurgulamaktadır.
 - **Marksist Çatışmacı Kuram’da EĞİTİM**, toplumsal, ekonomik ve politik düzenin bir parçası olarak toplumda var olan eşitsizlikleri yeniden üreten ve meşrulaştıran bir kurumdur.
- **Yeniden Üretim Kuramının** Amerika’daki temsilcileri **Bowles** ve **Gintis** ise eğitimin varolan toplumsal sınıf farklılıklarını yeniden ürettiğini, insanları toplumsal iş bölümüne hazırladığını, modern işletmelerdeki iş hiyerarşisine uygun bir şekilde, şikayet etmeden çalışacak insan gücünü oluşturduğunu belirtmektedirler.
 - **Yeniden Üretim Kuramcıları**, eğitim kurumları ile ekonomik yapı arasında doğrudan bir ilişki kurarak eğitimin varolan toplumsal sınıf farklılıklarını yeniden ürettiğini vurgularlar.
 - **Bowles ve Gintis’e göre**, okullar fabrikalar gibi yapılandırılmış kurumlar olduğundan eğitim programlarındaki bilginin seçimi, düzenlenmesi, dağıtımı öğretmen-öğrenci arası ilişkiler iş yerleriyle benzer bir şekilde oluşturulmaktadır.
 - **BOURDIEU**, Egemen kültürü “*kültürel sermaye*” olarak tanımlar.
 - **Kültürel sermaye** sınıf yapısına göre dağıtılamaz.
 - **Üst sınıflara** mensup öğrenciler avantaja sahiptirler.
 - **Bütün okul** eğitiminin başarısı daha önceki yıllara bağlıdır.
 - **Orta sınıfın çocukları**, işçi sınıfların çocuklarından daha başarılı olur. Çünkü orta sınıf kültürü egemen kültüre daha yakındır.
 - **Toplumsal**, ekonomik ve politik yapının yeniden üretilmesinde ekonomik yeniden üretime, “*kültürel yeniden üretim*” kavramını eklemiştir.

- **Bourdieu**, yeniden üretim sürecini açıklamada “**habitus**” ve “**kültürel sermaye**” kavramlarını kullanmaktadır.
- **İnsanların** farklı beğeni ve tercihler üzerinden nasıl ayrıştığını ve bu ayrışmanın kuşaklar arasında farklı alışkanlık ve davranış biçimleri üzerinden nasıl devam ettirildiğini “**Distinction**” adlı eserinde açıklayan düşünüre göre,
- **Ayrı ve ayrıştırıcı** uygulamalar doğrudan “**habitusların**” sınıfsal olarak nesilden nesile aktarılmasının en önemli yollardan biri eğitimidir.
- **Kültürel Sermaye**: Bireylerin ya da öbeklerin eğitim başarısı ve sosyal statülerin ailenin geçmişinin ve eğitimin katkısını ifade etmektedir.

EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİNİN ANLAMI

- **Eğitimi**, içerik ve biçim olarak, insanlar arasındaki doğal farklılıklara göre biçimlenmesi gereken bireysel bir tercih olarak gören **işlevselci yaklaşım**, eğitimde eşitliği “*eğitimde fırsat eşitliği*” ne indirgenmektedir.
- **Yeteneğe vurgu yapan** “*fırsat eşitliği*” ilkesi toplumsal, siyasal ve ekonomik kökenlerine bakılmaksızın herkesin yetenek ve becerileri ölçüsünde yarışabileceğini öngörmektedir.
- **Bottomore**, “*fırsat eşitliği*” nin ancak sınıfsız ve seçkinsiz bir toplum da gerçeklik kazanacağını ve kavramın kendisinin o zaman atıl halde geleceğini, çünkü her yeni kuşaktaki bireylerin eşit yaşam şanslarının olağan hale geleceğini, ve fırsat fikrinin daha yüksek bir sınıfın sahip olduğu anlık ve duyarlık niteliklerinin başka insanlarla özgür bir birliktelik içinde tam olarak geliştirme olanağını ,fade edeceğini belirtmektedir.
- **Buna göre**, liberal bir eşitlik kavramı olan “fırsat eşitliği”, mevcut eşitsizliklerin ortadan kaldırıldığı ve dolayısıyla eğitimsel eşitliğin sağlandığı bir durumu ifade etmez.
- **Fırsat eşitliği** politikaları, eşitliğin kendisini değil, fırsatını sunmakta, sunduğu fırsatlarda farklılığa ve eşitsizliğe yol açmaktadır.
- **Kendi içinde** çelişkili bir kavram olan “fırsat eşitliği, eşitsizliği gerektirmektedir.
- **Dolayısıyla**, eğitimin ilkeleri arasında yer alan “fırsat eşitliği” anlayışı yerine, sınıflar, cinsiyetler, bölgeler arasındaki ekonomik, toplumsal ve kültürel eşitsizliklerin giderilmesini de içeren bir “eşitlik” anlayışı getirilmelidir.

TÜRKİYE’DE EĞİTİMİN KISA TARİHÇESİ

Osmanlı İmparatorluğunu’nun Eğitim Mirası

- **Osmanlı Devletinin eğitim sisteminin özellikleri:**
 - Eğitim ve öğretim işlerinde bir birlik yoktur.
 - Okullar belirli tarihi zorunluluklara cevap vermek üzere birbiri yanına sıralanmıştır.
 - Temsil ettikleri dünya görüşüyüzünden birbirine karşıt kuruluşları oluşturmuştur.
 - Avrupalılaşma yolundaki reformlardan sonra karışıklık ve karşıtlık başlamıştır.
- **Sıbyan Okulu/Mektebi:** Osmanlı devleti’nde geniş halk atabaklarının çocuklarının devam ettiği okullardır.
- **1839’da Tanzimatla başlayan** Avrupalılaşma hareketinden sonra, bu sıraladığımız okulların yanı sıra Avrupa tipi laik okullar kuruldu.
 - **Bu okullar;** ilköğretim okulları olarak hizmet veren “*Mekteb-i iptidaiye*”; ortaöğretim okulları olan “*İdadiye*,” “*Rüştiyeler*” ve “*Sultaniye*”; yükseköğretim olarak hizmet veren “*Darülfünun*” okullarıydı.
- **İlk askeri deniz okulu** olan *Mühendishane-i Babri Hümayun* **1773’te**, askeri kara harp okulu ve haritacılık okulu olan *Tıphane-i Hümayun Mektebi* **1834’te** açılmıştır.
- **Osmanlı Devleti’nde** eğitim uzun yıllar kendi içinde kademelere ayrılan medreselerle yönetici zümrelerin yetiştirilmesinde kullanılan Enderun Mektebi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.
 - **Bu mektep dışında**, devletin eğitim ile olan bağı oldukça sınırlı olmuş, ülke içindeki okulların açılıp işletilmesi dinsel örgütlenmeler paralelinde gerçekleşmiştir.

Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sistemi

- **Cumhuriyet tarihi boyunca** eğitim; çağı yakalama ve modernleşme hedeflerini gerçekleştirme aracı olarak her zaman ağırlıklı bir yer tutmuştur.
- **Bu sürecin** doğal bir uzantısı olarak modernleşme ve çağı yakalamak adına eğitim sisteminde sürekli olarak yenilikler ve değişiklikler öngörülmüştür.

- **Ancak**, Türkiye’deki eğitim sisteminin yapı ve işleyişindeki değişiklik girişimleri genellikle bütüncül olmaktan uzak, politik yaklaşımlarla ve kısa dönemli sorunların zorlamasıyla yapılıyor görüntüsü vermektedir.
- **Bu girişimler** çoğu zaman bürokrasinin ve siyasetin gölgesinden kurtulamamakta ve güçlü, uzun vadeli, bilimsel dayanakları ve hedefleri olan bir felsefenin eksikliği her zaman gözlenmektedir.
- **Türkiye eğitim sistemine**, eğitimci profesyoneller ve akademisyenler yerine bürokratik mekanizmalar ve siyasetçilerin arzuları damgası vurmuştur.
- **1924-1926 arasındaki eğitim reformları** sayesinde bugünkü Türkiye eğitim sistemi kurulmuştur.
- **Medeni kanun’un kabulü**, alfabenin değiştirilmesi, Şapka Kanunu ve diğer reformlar Türk toplumunu her alanda topyekün değiştirmeyi amaçlamıştır.
- **Bu reformların amacı**, Batı standartlarına (ölçütlerine) göre belirlenmiş yeni kurumlar, yeni değerler ve yeni bir “Türk” yaratmaktır.
- **Bu reformların amacını KARPAT** şöyle ifade etmektedir: *“Atatürk devrimlerinin asıl amacı Türk toplumunun geleneksel, duygusal ve öflere dayanan yaşam biçimini rasyonel, modern fikirlerle değiştirilerek modernleştirmektir”*
- **Eğitim**, Cumhuriyet Dönemi boyunca ulusal bilinçlenmenin en önemli aracı olarak düşünülmüştür.
- **Okulları**, öğretmenleri, program ve yapılarıyla eğitim sistemi ulusal, laik ve demokratik bir özü gerçekleştirecekti.
- **Cumhuriyetin ilanı ile birlikte**, yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirebilmek için Türk eğitim sisteminde ve programlarda köklü değişikliklere gidildi.
- **İlk olarak 3 Mart 1924** yılında çıkarılan *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* ile mektep-medrese şeklinde ikili yapıya son verildi.
- **Eğitim ve öğretimin** birleştirilmesi dini ve laik eğitim veren eğitim kurumları arasındaki ikiliği ortadan kaldırırlarken aynı zamanda Müslümanlar, Müslüman olmayan yerli azınlıklar ve yabancılar tarafından açılıp işletilen okullar arasındaki çoklu eğitim otoritesini de ortadan kaldırarak bütün okulları Maarif Vekaleti’ne başlatmıştır.
- **Bölgesel**, etnik, aşirete bağlı ve konuşulan dil farklılıklarına dayanan, kendini öncelikle milli değil, İslami kimlikle tanımlayan toplulukların olduğu bir ülkede milli bir devletin kurulması açısından oldukça önemliydi.
- **Türkiye’nin** değişim sürecinde oldukça önemli yerleri olan eğitim reformları **1923-1946** yılları arasında hızla devam etmiştir.
- **Yine, 1937 yılında** kurulan *“köy enstitileri”* sadece köy öğretmenleri yetiştirmekle kalmamış, köyün toplumsal, kültürel ve ekonomik değişim ve kalkınma sürecinde önemli rol oynayan aydın kitlenin yetiştirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir.
- **Cumhuriyetin ilanından hemen sonra 3 Mart 1924’te** eğitim üzerinde devlet otoritesini mutlaklaştıran, **temel amacı** ülke içindeki bütün eğitim kurumlarını tek bir merkeze bağlayan *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* çıkarıldı.
- **İlköğretimin** tüm ülkede yaygınlaştırılmasını amaçlayan ve buna bağlı olarak biçimsel düzenlemelere giden **22 Mart 1926** tarihli Kanun şehir ve köy okullarını ayırtmış ve köy okullarına ayrıca bir önem vermiştir.
- **Bununla birlikte** köy okullarına ağırlık verilmesinin **en önemli göstergesi** olan köy Enstitileri **17 Mayıs 1940** tarihli kanunla kurulmuştur.
- **Türkiye’de** eğitim planlanmasının **1963-2005** yılları arasındaki dönemde geçirdiği yaklaşık 40 yıllık dönemde eğitim anlayışında önemli bir değişime olmadığı; eğitimin, kalkınma planının ekonomik hedeflerine ulaşılmasına bir araç olarak ele alındığı ve eğitim sisteminin buna göre planlandığı saptanmıştır.

TÜRKİYE’DE EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

- Millî eğitim sistemi, “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.
- **Örgün eğitim**, belirli yaş öbeğindeki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında verilen düzenli eğitimidir.
- Örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır.
- **Yaygın eğitim**, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere, ilgi ve gereksinim duydukları alanda örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.
- **Yaygın eğitim** halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir

Okullaşma Oranları

- **Okullaşma oranı**; eğitimin yaygınlığı hakkında fikir vermektedir.
- **Bir öğretim** düzeyinde okullaşma oranı, bu düzeydeki okullara kayıtlı olan çocuk sayısının, bu düzeydeki okul çağındaki toplam nüfusa bölünmesiyle elde edilmektedir.
- **Günümüzde** okul öncesi eğitimin çocukların dil yeteneklerini ve soyut düşünme kapasitelerini arttırdığı ve ileriki yaşlarında gerek akademik ve gerekse iş yaşamlarında başarılarına olumlu etkide bulunduğu yaygın olarak kabul görmektedir.
- **BAZI İSTATİSTİKLER**
 - **Türkiye’de okul öncesi eğitime katılım** oranları 2005-2006 öğretim yılında **%13** ile OECD ülkeleri arasında en düşük seviyede kalmaktadır.
 - **2006-2007 yılında** net oranı **ilköğretimde %90,13 ortaöğretimde %56,51 yükseköğretimde ise %2005-2006 yılında %18,85** olarak gerçekleşmiştir.
 - **2009/2010 yılında ortaöğretim** nüfusunun **%35,05’i** ortaöğretime devam etmemekte ya da edememektedir.
 - **Türkiye’de 15-19 yaş öbeği** arasında gençler arasında net okullaşma oranının OECD ülkeleri arasında **en düşük** olan oran olduğu görülmüştür.

TÜRKİYE’DE EĞİTİM SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ VE SORUNLARI

- **Türk eğitim sisteminin** başlangıçtaki değişmeye açık, gelişimci felsefesine rağmen ortaya çıkan bu olguda uygulayıcılar kadar, bürokrasi ve siyasilerin de rolü bulunmaktadır.
- **Uygulama aşamasındaki** en büyük engel eğitim dışı müdahale ve yönlendirmelerdir.
- **Sistem** son derece merkeziyetçi, bürokratik, yavaş işleyen, verimsiz, etkisiz çağın ve halkın gereksinimlerine yanıt veremeyen bir yapı ve işleyişe sahiptir.
- **Sistemin işleyişi** hükümetlerin ya da milli eğitim bakanlarının anlayışlarına göre değişmektedir.
- **Türkiye’de eğitim sisteminin temel sorunları** arasında fiziksel altyapı ve donanım; derslik, okul ve öğretmen eksikliği; okullaşma düzeyinin düşüklüğü; finansman yetersizliği; eğitimde fırsat eşitliği ve bu eşitsizliği giderik derinleşmesi; başarı düzeyinin düşüklüğü; ders kitaplarının ezberci niteliği; üniversiteye giriş sınavı ve sınav sistemine endeksli öğretim ile öğretmen yetiştirme ve istihdamı gibi pek çok sorunu bulunmaktadır.
- **Eğitim sistemi**, öğrencilerin hem eğitimsel hem de sosyal gereksinimlerini yeterli düzeyde karşılamamaktadır.
- **Eğitimin gereksinimleri** yeterince karşılayamaması, hem ekonomik ve politik sistemde çarpıklıklara neden olmakta hem de sosyal ve kültürel konularda ciddi olumsuzluklar doğurmaktadır.
- **Eğitim sistemi**, Milli eğitim yerel düzeydeki okullara kadar uzanan bürokratik bir yapı içerisinde işlemekte; eğitimde yenileşme çalışmaları da genellikle merkezden başlamakta ve merkezden yönlendirilmektedir.
- **Türkiye eğitim sistemi**, merkeziyetçi, bürokratik ve toplumun gereksinimlerini karşılamaktan uzak görünmektedir.

Eğitim Harcamalarının Finansmanı

- **Beşeri sermaye** yatırımının temel unsurlarından biri olan eğitim harcamaları, emeğin verimliliğini yükselten, üretimi ve kişi başına düşen geliri artıran harcamalardır.
- **Eğitim harcamalarına** kaynak tahsis edilebildiği oranda ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasına önemli katkıda bulunacaktır.
- **Türkiye’de** ekonomide eğitime ayrılan kaynaklar birçok ülkeye kıyaslanamayacak ölçüde düşüktür.
- **Türkiye eğitime** ayırdığı ve harcadığı kaynak oranları ile kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip, OECD üyesi olmaya pek çok ülkenin gerisinde kalmaktadır.
- **Türkiye’de 1990** yılında eğitim harcamalarının GYSH’ya oranı yüzde **3.2** iken, 1995 yılında yüzde **2.4** düşmüş, 2000 yılında yüzde **3.4** ve 2004 yılında ise yüzde **4.1’e** yükselmiştir.
- **OECD verilerine göre**, 2006 yılı itibarıyla, eğitime yapılan toplam harcamalar, İzlanda, Kore ve ABD gibi ülkelerde GSMH’nın **%7’sine** tekabül etmekteyken Türkiye **%2.7’lik** harcamayla OECD ülkeleri arasında sonucudur.
- **Türkiye’de öğrenci** başına kamu kaynaklarından yapılan harcama 1130 dolar iken, öğrenci başına yapılan harcamanın OECD ülkeleri ortalaması 6.517 dolardır.
- **Eğitime yapılan kamu harcamaları** açısından Türkiye eğitime en az kamu kaynağı ayıran OECD ülkesidir.
- **2006 verilerine göre** Türkiye’de ilköğretim düzeyinde kamu kaynaklı öğrenci başına harcama, OECD ortalamasının beşte biri kadardır.

- **Ortaöğretim düzeyinde ise** Türkiye'nin yaptığı harcama, OECD ülkeleri ortalamasının yaklaşık dörtte biri kadardır.

Fiziksel Altyapı ve Donanım

- **Eğitimde** kalitenin artırılabilmesi için yenilenen öğretim programları ve öğretim yöntemleriyle uyumlu olarak fiziki altyapı, donanım ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi gereksinimi devam etmektedir.
- **Eğitim sistemindeki her iki okuldan biri**, çok çeşitli türde fiziksel ve teknik donanım bakımından pek çok eksiklik gözlenmektedir.
- **İkili öğretim**, derslik eksikliği nedeniyle zorunlu olarak yapılmakta, ders zamanını sıkıştırmakta, öğrencilerin ve öğretmenlerin ders aralarında yeterli oranda dinlenmelerine engel olmaktadır.

Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı

- **Ülkemizde** öğretmen yetiştirmede çok ciddi sorunlar yaşanmakta, öğretmenlerimize gerekli olan yaşam ölçütleri ve mesleki gelişim olanakları yeterince sağlanmamaktadır.
- **Türkiye**, hızlı nüfus artışı olan ve nüfusunun büyük çoğunluğu çocuk ve gençlerden oluşan bir ülkedir.
- **Nüfus artışına** paralel olarak artan öğrenci sayısı nedeniyle okul ve öğretmen ihtiyacında sürekli bir artış söz konusudur.
- **Buna karşın**, 2007 yılında öğretmen açığı, Ankara Ticaret Odasının Raporu'na göre **150 bin**, kimi sendikalara göre **bin**, kimisine göre de **200 bini** bulmaktadır.
- **Son zamanlarda** öğretmenlerin istihdam şekillerinde pek de olumlu sayılamayacak gelişmeler yaşanmaktadır.
- **Öğretmenlerin** kadrolu istihdamı yerine “sözleşmeli” Ya da “ücretli” öğretmen istihdamı yoğun eleştirilere karşın genişleyerek devam etmektedir.

Merkeziyetçilik ve Bürokrasi

- **MEB**, yürüttüğü faaliyetler ve karar alma süreçleri açısından oldukça merkeziyeyçi bir görünüm arz etmektedir.
- **Okul yönetimleri**, gerek personel gerekse bütçe yönünden merkez örgütüne aşırı derecede bağımlıdır.
- **MEB'e bağlı 45.969** örgün eğitim kurumu ve **13.013** yaygın eğitim kurumu vardır.
- **Eğitimde düzenleyici** bir siyaset üstü bir kurumun olmaması ve uzun vadeli planlamanın eksikliği eğitimin bugünkü sorunlarının yapısal nedenlerinden en önemlisidir.
- **Merkezileşme**, en sınırlı amaçlar dışında etkisiz ve uygun olmayan bir yolla program ve performansı ölçütlemeye çalışmaktadır.
- **Yerelleşme yaklaşımlarında ise** okula dayalı ya da yerinden yönetim gibi yaklaşımlar sorunsaldır.
- **Bu durumda** yapılması gereken şey; yenileştirme çalışmalarının hem merkezi olarak yukarıdan aşağıya, hem de paralel bir biçimde aşağıdan yukarıya doğru birlikte planlanıp yürütülmesidir.

Ders Kitapları

- **Ders kitapları** müdahalenin ve eğitim dışı tasarrufun en açık örneğidir.
- **Değişim kültürü** eğitimde öğrenciyi merkeze almaktadır.
- **Ders kitaplarının** bireyde bu yolda gelişmeyi teşvik edeceği yerde, tekrar ve ezberci yöntemlerle öğrenciyi bıkırtmaktadır. Ezberci sistem egemendir.
- **Zorunlu öğretim süresinin artırılmasının** yanı sıra 2005-2006 öğretim yılından başlayarak ilköğretim okullarında “**yapılandırıcılık**” adı altında yeni bir öğretim programının uygulanmasına gidilmiştir.
- **Bu eğitim öğretim programı, MEB tarafından**, analitik düşünen, neden-sonuç ilişkisi içinde sorgulayan, yaşadığı yüzyılı kavrayarak sorunlara çözüm üretebilen, hem yerel hem de evrensel değerleri özümsemiş bireyler yetiştirmeyi sağlayacak öğelerin temel taşlarından biri olarak gösterilmektedir.

Dershaneler ve Sınav Odaklı Eğitim

- **Bugün eğitim sistemi içerisinde** resmi öğretimin yanında resmi olmayan ikinci bir öğretim ağı oluşturulmuştur.
 - “**Gölge eğitim**” diye adlandırılan bu yapılanma neredeyse sınavlarda başarılı olmanın bir koşulu durumuna ge(tiri)lmıştır.
 - **Bu durum** okulda yapılan eğitimin anlamsızlaşmasına ve dikkate alınmamasına hatta varlığının sorgulanmasına neden olmaktadır.
- **Dershaneler** sınav sistemine yönelik bilginin ve sınavda başarılı olmaya dönük teknik becerilerin alınıp satıldığı kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

- **Bu durum eğitimi**, herkesin ekonomik gücü oranında satın alabileceği bir ayrıcalığa dönüştürülmekte ve parası olanlara yarışmada avantajlı bir konum sağlamaktadır.
- **Son zamanlarda** yapılmış bir araştırmaya göre, 4193’e ulaşan dersane sayısı genel lise sayısını geçmiş, ortaöğretim ve yükseköğretime giriş sınavları için yapılan harcamalar ise 16 milyar civarındadır.
- **Ayrıca**, dershanelerin öğrencide yarattığı en ağır tahribatlardan biri de eğitim imgesinin öğrenci zihnindeki dönüşümüdür.

MİLLİ EĞİTİMİN ULUSLARARASI AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

- **PİSA**(Uluslararası Öğrenci Başarısını Belirleme Programı), öğrencilerin yeterince yaşama hazırlanıp hazırlanmadıklarını, matematik, fen ve okuryazarlık düzeylerini ve problem çözme becerilerini ölçmeyi hedeflemektedir.
- **Öğrencilerin**, 2000 yılında okuryazarlık, 2003’te matematik ve problem çözme, 2006 yılında ise bilim(fen) ile ilgili bilgileri ve bu bilgileri kullanma yetenekleri ölçülmüştür.
- **PİSA 2003’e göre**, Türkiye’nin skorları, AB ülkelerinin oldukça gerisindedir.
- **PİSA sonuçları**, Türkiye eğitim sistemindeki eşitsizliğin ne kadar derin olduğunu da göstermektedir.
- **PİSA verilerine göre**, okul içi başarıda öğrenciler arası eşitsizlik, OECD ortalamasının altında iken Türkiye’de okullar arası eşitsizlik oldukça derindir.
- **Ayrıca 2006 PİSA** sonuçlarına göre, ebeveynleri çalışan çocuklar daha başarılıdır çünkü bu ailelerin çocuklarının eğitimine aktardıkları kaynak ve eğitime verdikleri önem daha fazladır.
- **Uluslararası çapta** değerlendirme ve karşılaştırma yapan PİSA türü sınavlardan elde edilen sonuçlar eğitim sistemimize oldukça geniş perspektiften dönüt sağlayarak, zengin bir değerlendirme ve geliştirme kaynağı olarak kullanılabilir.
- **TIMS 1999** sonuçları Türkiye’nin fen bilimleri ve matematikte sağladığı eğitim başarısının karşılaştırma yapılan ülkelerin ortalama başarı düzeylerinden çok daha düşük bir düzeyde olduğunu göstermiştir.

KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM

- **Yeni teknolojiler**, aynı zamanda eğitim maliyetlerinde de düşüşe yol açmaktadır.
- **“Bilgi parmaklarınızın ucunda”** sloganıyla yaygın internet gibi enformasyon teknolojileri sayesinde, bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmıştır.
- **Küreselleşme** ve teknolojideki devasa ilerlemeyle birlikte “bilgi” ön tarafa çıkmaktadır.
- **Küreselleşmeyle birlikte** önemli bir eğilim de öğrencilerin bir katılımcı değil, “müşteri” olarak görülmesidir.
- **Eğitim sistemleri** daha fazla piyasa merkezli olmaya yönelmek zorunda bırakılmaktadır.
- **Son zamanlarda küreselleşmeyle birlikte**, temel bir toplumsal hak ve bir kamu hizmeti olan eğitimin özel ve paralı hale getirilmesi daha fazla gündeme getirilerek, kamu hizmeti niteliğini zayıflatma ya da kamu hizmeti olmaktan çıkarılma duruma getirilmeye çalışıldığı görüntüsü vermektedir.

Eğitimin ya da bilginin metalaşması, bilginin ya da eğitimin bir meta olarak artık bir özel mal olduğu ve piyasada alınıp satılabilecek bir tür mal olarak kabul görmesidir. Bu noktada karşımıza devletin eğitim konusundaki rolünün ne olacağı sorunu gelmektedir. Eğitimin metalaşmasının doğrudan anlamı eğitimin piyasa ilişkilerine açılarak özelleşmeye açık hâle getirilmesidir. Bu özelleşmeden toplumsal sermayeler bakımından yüksek birikime sahip olanların istifade ettiğini/edeceğini söylemek kehanet olmaz (Alpman, 2009: 115).

- **Üniversiteler**, eğitimin toplumsal bir olgu olarak ele alındığı mekanlar olmaktan çıkartılıp, tek boyutlu yani sadece sermayenin “etkinlik/karlılık” iş yaptığı “ekonomik mekanlar” haine getirilme riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.
- **Küreselleşmeyle birlikte** toplumsal anlamda ise toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde tanımlanan eğitimin amaçları, bunlardan ziyade piyasanın amaçlarına göre şekillenmeye başlamıştır.
- **Bu durum aynı zamanda** neo-liberalizm sürecinin Türkiye’de de etkinleştiğini göstermiştir.

EĞİTİM SİSTEMİNDE DEĞİŞİM İHTİYACI VE REFORMLARI

- **Eğitimde reformun temel amacı,** eğitim sistemini okulları geliştirerek etkili olmalarını sağlamak olmalıdır.
- **Bu yüzden eğitim alanında** yapılacak yenilik çalışması, yönetim, öğretmen rolü, öğrencilerin niteliği, tesisler, aile ve topluluğun katılımı ve öğretim kaynakları tüm değişkenleri hesaba katmalıdır.
- **Son yıllarda** Türk eğitim sistemini değiştirmek ve geliştirmek amacıyla reform adı verilen çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.
- **Bu girişimler;** eğitimin finansmanı, öğretmen yetiştirme ve istihdamı, eğitim programları, okul türleri ve süresindeki değişiklikler ile eğitimin yönetimi gibi başlıklar altında toplanabilir.
- **Türkiye’de** eğitimde reform girişimleri, sistemin özüne dokunmadan, siyasal çıkar elde etmek amacıyla bütünlükten uzak yapılmakta ve bu yüzden beklentileri karşılayamamaktadır.

VİZE SON ÜNİTE

